

Záhonyi András (Budapest):

A székely(-magyar) rovásírás és más ősi írásrendszerek emlékei, párhuzamai. Módszertani példák az eddigi olvasatok kiegészítésére

Jelszó: ne a siker, a pénz, az elismerés, a tekintélytisztelet vezéreljen kutatómunkánkban!

I. Miért fontos számunkra a székely-magyar rovásírás?

Mert minden, a magyar nyelvben használt hangra van külön jele (nincs több jeltől álló hangjelölés, mint a latin ábécénkben az sz, zs, ty, dz, dzs stb.), az idegen „betűk” átírhatók: X=k+sz, Y=i, Q=k+v, W=v (pl. boks, akvárium), csak EGY ábécét kell megtanulni NÉGY helyett (pl. a LATIN ábécében van kisbetűs és nagybetűs, írott és nyomtatott).

Bizonyítja, hogy a magyaroknak volt saját írása.

(Külön kutatási terület a székely-magyar rovásírás jelkészletének kapcsolódása a szkíták, a hunok, az avarok írásához.)

A „rovás” egy írástechnika neve

(Fára rójuk, de papírra már írjuk...)

Pl. türk rovásírás, székely-magyar rovásírás.

Az írás iránya (jellemzően) „jobbról balra” (Forrai, Libisch, Friedrich, Zomora), de a botrovásnál az „ökörszántásos” technikát követjük.

Fennmaradt írásemlékeink

Főleg Erdélyben (templomok feliratain őrződtek meg, pl. az **énlakai**, a **dálnoki**, a **székelyderzsi**, a **székelydályai**, a **bögözi**, a **homoródkarácson(y)falvai** (13. sz., románul: Crăciunel) felirat;

a **torjai edénytöredék** (Kovászna megye, 11. sz., olvasata: KáSZoN),

a **bonyhai** felirat (14. sz. – türkös írásrendszer

S, N, T /Libisch Gy./;

SZ, P, T, S /Ráduly J./;

párhuzamosan használt erdélyi jelrendszer /Szöcs I./;

b on j h a /karcolt, kopott felirat – Győrbíró István fotója alapján Záhonyi A./)

A Nagyszentmiklósi (kincs), a Szarvasi (tűtartó) feliratát részben eltérő jelkészlettel írták. Jelkészletüket „Kárpát-medencei rovásnak” nevezték el (Hosszú Gábor).

Kutatói vélemények a székely-magyar rovásírás „eredetéről”

A Kárpát-medencében született

Gordon V. Childe szerint a Kárpát-medencében egy magaskultúra létezett Kr. e. 3500 táján;

Bíró József: az összabírok központjai a Körös és az Olt völgyeiben (pl. Erőd, mely sumer jellegű kultúra);

Varga Csaba és Darai Lajos szerint őshonosak vagyunk a Kárpát-medencében – a rovás jelkészlete is itt alakult ki.

„Őse” az ótürk írásrendszer

lásd Bilge kagán sírköve (732) /kényelvű, kínai-türk/,

Kül-tegin sírköve (734).

Az „ázsiai rovásírás” szkíta írás (Bonfini, Marsigli).

Püspöki Nagy Péter szerint az 5. sz.-ban alakult ki az Azovi-tenger környékén, közel a Kaukázushoz, a türk írástól függetlenül.

Kapcsolatban áll az etruszkkal (Fadrusz János), a rúnákkal (Sebestyén Gyula).

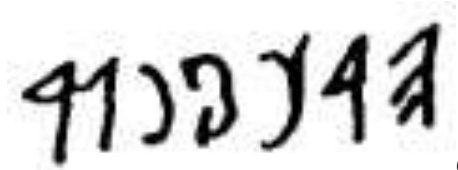
Ősei az egyiptomi hieroglifák (Galánthay Tivadar gyorsíró).

Középkori eredetű (MTA, Sándor Klára)

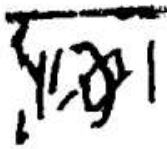
lásd a székelyföldi templomok feliratait, a Nikolsburgi (ma: Mikulovo-i) ábécét 1483-ból.

További (rovásjeleket is tartalmazó) feliratok

(Naptárak, névgyűjtemények, imák – rajtuk az építő neve, az építés ideje, egyházi ünnepnap stb.)

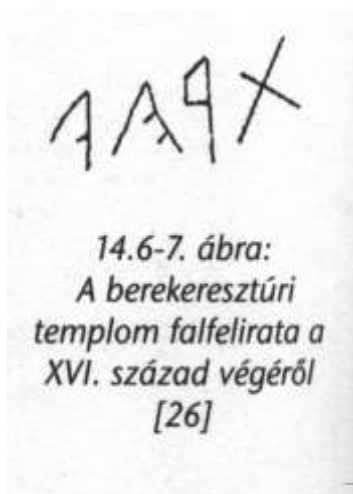
Olvasata: Pan(i?)onia

Olvasata: szen(t)kereszt

ábra

Részlet a Bolognai rovásnaptárból

ábra

A Berekeresztúri felirat (Maros megye, Szováta mellett) olvasata: BALoG

A Penszéki (Pinsec, Svájc) felirat

Rovásjelek vagy latin ábécével írt szöveg? A mérleg nyelve a legújabb elemzések alapján a latin felé billen. A Hunok völgye településnevei viszont – a helyi kiejtés alapján – magyar hangzásúak (pl. Penszék, Luk, Vizsó(ly), Major). Az ottani családnevek közül is sok magyar hangzású (pl. Salamin, Bartha, Kálló, Rua, Bond, Kám).

ábra

A penszéki felirat (Hunok völgye, Svájc)

A gerendafelirat felfedezéséről Kiszely István és felesége számolt be először (1990). A dendrokronológiai mérések szerint a fát 1538-1558 között vágták ki¹⁷.

Libisch Győző olvasata¹⁸ (2015)

Összeolvasva: (próba): C H I +F: S C h e D e (Le) F L S II De I B D V 1...

CHIEF: SCHEDEL FILS... DE IBD U 1 (Megj.: 1 vagy i)

A feliratról hiteles dokumentáció nincs, ahány rajzmásolatot ismerünk róla, annyiféle.

A felirat nem székely rovás, vésnőke azonban ismerhette azt. Kitűnően alkalmazta a szöveg álcázását – feltehetőleg egyházi ember volt.

Forrai Sándor több jelét székely-magyar rovásjelként azonosítja.

Szörényi Levente „elolvassa” magyarul A különféle ábécék és az írásirány ötletszerű változtatása miatt értelmezése tudományosan nem vehető komolyan.

A **Svájci Alpesi Társaság** szerint latin felirat (a tulajdonos rövidített neve, évszám)

A feltételezett dátum (1534) korábbi a fa kivágásának később megállapított időpontjánál – ezért ezt Záhonyi módosította.

Záhonyi András a feliratkészítés pontos idejét olvassa ki¹⁹.

A penszéki gerendafelirat latin nyelvű értelmezése:

¹⁷ Csihák György: Rovásfelirat a svájci Pinsec-ben (Val d'Anniviers Wallis-ban). A ZMTE III. Tapolcai Történelmi Iskolája előadásai és iratai (1994), 59-75. o. Forrai Sándor: Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig. Antológia K., Lakitelek, 1994, 369-383. o.

¹⁸ rovas.info/2015/12/a-rovas-helyei-penszek/

¹⁹ Záhonyi A.: *XY a betű neve*. Imagent Kft., Budapest, 2008.

10. D(ies) L(un)ae Juliu A. D. MDXXXIII

Magyar fordítása: 1544. július 10-e, hétfő.

Az olvasat (a kiolvasott dátum) helyességét megerősíti, hogy az öröknaptár szerint 1544. július 10-e valóban hétfőre esett.

Dr. Hosszú Gábor (Rovás Alapítvány) nem követte a „szakirodalomban” a penszéki feliratról megjelent értelmezéseket, így azt megfajtotlanul tekinti

lásd a 2008-as Magyar Pálosok II. kötetét (MVSZ, Bp., 2009, 113-116. o. – a Pálos Emléknapon, 2009. II. 14-én elhangzott előadás a pálos rovásírásról).

Salamin András (a penszéki Salamin család rokona) is csak egy értelmezést közöl könyvében (a kétkötetes mű ára igen borsos, kb. 16000 Ft).

Ezúton kérjük őket, hogy bővítsék ki előadásanyagaikat, tanulmányaikat az előbbiekkal!

II. A Nikolsburgi ábécé új üzenete

A luzerni árverésen, 1933-ban a magyar állam megvásárolja. A pergamenlap Magyarországra kerül (ma a Széchenyi Könyvtárban, Budapesten tekinthető meg).

Szelp Szabolcs (Bécsi Egyetem) kutatásai (2010-11)

Tanulmánya világhálón is olvasható (www.c3.hu/~magyarnyelv...).

Az 1483-as ősnymtatvány (B. Anglicus: De proprietatibus rerum) hátsó védőlapja

1490 után keletkezett, lejegyzője **Philip(p) de Pencicz** (cseh vagy morva).

A héber hónapneveket is ő írta le.

Az ő kézírását azonosította Szelp. Ezzel megcáfolta a következő kutatók állításait:

Jakubovich Emil (A székely rovásírás legrégebbi ábécéi. 1935),

Vékony Gábor (A székely írás. 2004) – **Janus Pannonius** a lejegyző – idézi: *Mandics György* (Róvott múltunk. 2010-12),

Róna-Tas András (1985-86): **Filipec** János (váradai és olmützi püspök, 1431-1509) a lejegyző? Ő egy másik személy (esetleg protektora Pencicznek)!

Budán vagy Visegrádon jegyezték le minden bizonnyal, 1490-1526 között. Szelp Szabolcs szerint kb. 150 példánya létezik.

A Nürnbergi GNM katalógusában megtalálta Szelp azt a példányt, amelyből a pergamenlap hiányzik (1669-ig (vagy 1688-ig) a Grünpüchel család tulajdonában volt).

Záhonyi András sejtései

A humanista Pencicz egy Janus Pannonius által írt (*Mandics György megj.*: ő valószínűleg Nyújtódítól kaptá) lapról másolta az ábécét! A húsvét számítása Janus Pannoniust is érdekelte.

A változat

1., Janus Pannonius saját nevét rejtette el (ligatúraként) bennük.

Ezt támasztja alá, hogy a két jel más forrásban nem fordul elő (a névelrejtés oka lehet pl. az egészséges humanista egoizmus).

2., Pencicz-ről és magyar barátjáról, Bornemisszáról is nehezen feltételezhető, hogy új jeleket talál ki – Janus Pannonius-ról viszont igen!

3., A tprus(z) nem a jel hangértéke – jelentése pl.: korábbi (változat, lejegyző). Ez Máté Zsolt érvelése. A hangérték ui. Pencicz (Pencsicei) Fülöp másolatáról lemaradt.

Ezt támasztja alá, hogy az US(Z) jel fölött is ott áll áthúzva a tprus(z) – de alatta ott áll a hangérték: us(z).

Friedrich Klára szerint a „tprus(z)” jel hangértéke: SZenT, SZenT, SZenT vagy eNT, eNT, eNT.

Az új olvasat (Mandics Gy. és Friedrich K. ötlete alapján Záhonyi A. készítette):

us(z = J+N+S („füles” félkör tükrözve)

Megj.: eredetileg U+SZ+U lehetett, ebből egyszerűsödött le.

tprus(z) = P+N+N+N (tengelyszimmetrikus jel, mint általában a „bogárjelek”, melyek jellemzően N+P /”NaP”/ hangértékkel is olvashatók).

Összeolvasva (latinus írásmóddal): PaNNon(ius) JaNuS – azaz a humanista Janus Pannonius nevének rövid változata. Tehát megőrökíti a forrás készítőjét.

B változat

Friedrich Klára és Mandics György szerint a „tprus” olvasata: 3 eNT vagy SzeNT.

A három naptári szent (Kájoninál, Telegdinél): AMBr(osi)us, PETrus ANTONius.

Záhonyi megj.: a: 3 –us névvégződésű szent neve következ(het)ett Jamus Pannonius ábcéjében az AMEN előtt!

Kájoni 3 bogárjele: ANT, PTHRU, OMB/AMB – ők az évkezdő hónapokat jelző szentek!

A három fontos naptári szent neve:

AMBr(osi)us dec. 7., ANTONius jan. 17., PeTRUs febr. 22. (aug. 1.)

E napok az állatállomány számbavételének, a szerződések megkötésének idejét jelzik.

Janus Pannonius ezt a lapot vagy ennek forrását Nyujtódítól kaphatta – így a „3 SZeNT” névrövidítései (MB, NT, PTRu), majd a hozzájuk kapcsolódó latin US végződés teljes rendszert képez.

Penczicz másolatában hibák észlelhetők

- pl. a tprus(z) külön sorban áll,
- van egy betoldás is, melyet ≠ jelöl stb.

Ezért a „3 SZeNT” névrövidítéseinek (MB, NT, PTRu) kimaradása is jogos feltételezés!

C változat

(Máté Zsolt és Záhonyi András sejtései)

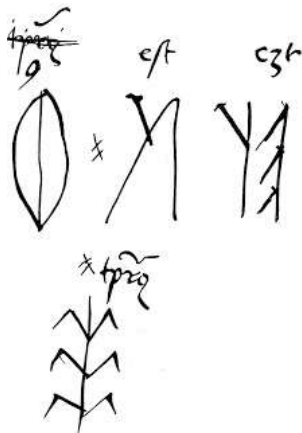
1., A temperius²⁰ jelentése (latin szóként): „korábban” (Máté Zsolt, NYEST.hu) vagy „a maga idején” (Szekeres István), s az eNT-re vonatkozik.

Záhonyi megj.: de nem az eNT mögött áll! Ám Janus Pannonius-nál állhatott mellette (jobbra vagy balra)! Nála a beszúrási jele (≠) akár oda is mutatható!

Máté Zsolt és Sándor Klára szerint a „tprus(z)”-nak az eNT mellett van a helye.

---

²⁰ középkori rövidítés (nyest.hu, variációja: temporius)

ábra

A Nikolsburgi ábécé US és a TPRUS jele, kinagyítva

2., Telegdinél az amb-t követi (a wikipédia szerint annak alakjára emlékeztet) a tpru.

Helyesen pthru (Kájoni szerint) – és mi is feltételezzük, hogy Kájoni ábécéjének (1673) forrása régebbi Telegdiénél! Fáról (nem papírról) másolt jelekről van szó (Mandics György közlése).

Az eNT, TPRU (PTHRu), aMB jelsorban a TPRU az eNT-től jobbra áll, az aMB-től balra.

A „bogárjelek” további értelmezési variációira most nem térünk ki.

Szóba jöhet még Szent Tiburtius névünnepe ápr. 13. (a svéd clog almanac – öröknaptár – szerint) /Bartha Károly közlése/.

3., Az US(Z) jel Janus Pannonius „találmánya”, és jó helyen áll sorrendileg (Záhonyi észrevétele).

Értékelés

A naptári szentek felsorolásakor más a rendező elv (PTHRu: Petrus), mint Nikolsburgi ábécében (PTRUS: temporius vagy eNT eNT eNT vagy SzeNT SzeNT SZeNT).

Bizonytalan tehát Máté Zsolt és Sándor Klára azon feltételezése, hogy az eltérő alakú, de hasonló hangértékű jelek (a Nikolsburgi ábécé TPRUS és Telegdi TPRU jele) ugyanazon elv szerint kaptak jelszomszédot. Kájoninál (és Telegdinél is) a három fontos naptári szentről van szó, a Nikolsburgi ábécében viszont az eNT „korábban” (Máté Zsolt) vagy „a maga idején” (Szekeres István) használt jelváltozatáról.

Ha ugyanazt a rendező elvet feltételezzük, akkor viszont a nikolsburgiból hiányzik a három fontos naptári szent névrövidítése.

Az előbbi problémák miatt vállalkoztunk a TPRUS és az US jelek újraértelmezésére.

Miért maradhatott le a hangérték?

Az ok Penczicz másolata esetében lehet másolási hiba – de lehet más oka is: a félelem az eretnokség vádjától. A Nap, a Babba Mária, a természet tisztelete felvetheti ui. a pogányság vádját.

A Rudimenta (rovásírásos tankönyv, Telegdi János, 1598), Kájoni János betűsora és írásmutatványa (1673) vizsgálata során új felismerésekre jutottunk.

Kájoni ábécéjének forrása az ősi (ő átírta Telegdiét – szerintünk helyesen javítva azt).

A ferenceseket a szegények segítése, a szeretet hirdetése (a néphez közeli nézetek) jellemzik.

Ám Mandics bizonyítja: Somogyi Antal nem hamisító! Megállapítja, hogy hibázott Somogyi, amikor „*A nyelv 24 hangjáról, mint a szótár és a nyelvtan megannyi eleméről*” c. saját művéből nyelvi szörnyszüleményeket (magyarázatokat) idézett.

Szarvas Gábor és utódai azóta sem vizsgálták meg a szöveg valamennyi rovásírási kézirat-változatát, pedig az összevetés a tartalmi átfedés, a verses forma szabályainak segítségével elvégezhető (azaz fennáll a precíz rekonstrukció lehetősége).

Mandics György ezt az „elmaradást” igyekszik pótolni.

Dr. Vásáry István (ELTE, MTA) nem olvasta Mandics új kutatási eredményeit – csak tekintélytisztelő módon idézi Sebestyén Gyulát²³.

Megj.: A hibák bemutatásával célunk nem a harc felvétele – hanem a kiváló, felkészült akadémiai kutatógárda megnyerése, „átállítása” a valós kutatási eredmények elfogadására, a feltétlen dogmatisztelet helyett.

A tudományban ugyanis elmaradt a „rendszerváltás”. A régi paradigma (idegen, magyarságellenes elképzelések idézése; a tények szubjektív értelmezése, elhallgatása) él ma is:

pl. Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára* (1978) – többségében szláv (Tisza, Maros, Garam, Pil(is) vagy ismeretlen eredetű nevek),

Glatz Ferenc öseinket „becsmérlő” idézetei,

a győzedelmes Pozsonyi csata (907) „agyonhallgatása”,

Megszentelt Koronánk datálása az utólag felhelyezett zománcképek segítségével,

Marác László hollandiai nyelvész észrevételeinek semmibe vétele stb.

A túlzott dogmatisztelet, az ellenvélemény elhallgatása nem segíti a valós történelemkép kialakítását.

Sándor Klára (Szegedi TE) szerint a Bolognai Rovás emlék a leghosszabb „rovás emlékünk” – de csak azok közül, amelyeket ő is „ismer”. Továbbra is hamisítványnak tekinti pl. Somogyi Antal rovásírási gyűjteményét. Állítja, hogy a karrierista Sebestyén Gyuláé az egyetlen komoly rovás-corpus – Mandics György: *Róvott múltunk I-III.* (Irodalmi Jelen, Arad, 2010-2012) közel 2000 oldalas rovás-enciklopédiáját figyelmen kívül hagyja. Pedig néhány ‘pavilonnal’ odébb Mandics dedikált, sőt könyvbemutatót is tartott a 2014-es Könyvhéten, ahol a központi színpadon Sándor Klára *A székely írás nyomában* (Typotex, 2014) c. könyvének bemutatója zajlott.

---

²³ *Csalások, csúsztatások, csalafintaságok a tudományban* c. konferencia II., 2019 II. 14., Magyar Természettudományi Múzeum www.mtte.hu

Vásáry István előadásáról (19. századi hamisítványok a székely írás körében) a *Magyar Nemzet online* is írt (Ötvös Zoltán: *Róvott múlt*, 2019. márc. 27.)

Vásáry szerint hamisítvány Fadrusz János zilahi Tuhutum-émlékművének szövege, melyet Tar Mihály (hamis?) ábécéjével írtak;

Somogyi Antal 120 éve bizonyítottan hamisított (?) rovásírási szövegeit 2012-ben újra „megfejtették” és kiadták.

Érdemes lenne Mandicsnak is szót adni a *Csalások, csúsztatások, csalafintaságok a tudományban* c. konferencia IV. keretében (2019. augusztusában)!

A Magyar Nemzet egyelőre indoklás nélkül elutasította Mandics azon kérését, hogy válaszolhasson Vásáry (szerinte alaptalan) vádjaira.

ábra

Ha hagyjuk, hogy továbbra is idegen érdekeket képviselő vezetőink legyenek a tudományban, a művészetben, úgy járunk majd, mint (az egykor keresztény) Európa!

Függelék

ábra

Az énlakai unitárius templom felirata (1668)

Olvasata: Egy az Isten (feliratként és a sarkokban ligatúraként is /US-TeN eGY/²⁴)

ábra

Betűtészta rovással (rajta magyar helyett hibásan 'magar' áll)

²⁴ Forrai Sándor: Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig. Antológia K., Lakitelek, 1994. 314. o.
Varga Géza: Bronzkori magyar írásbeliség. Írástörténeti KI, 1993. 102-104. o.

𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎
 d a r b e u s h
 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎 𠄎
 k h s h h e r s h e

ábra

Másolási gyakorlat

Záhonyi András felismerése leleplezi a szigetszentmiklósi Polgármesteri Hivatal udvarán 2001-ben „talált” agyagtáblák gyártóit (óperzsa, kínai és ausztráliai jelek – egy írástörténeti könyvből másolva).

Forrás: Kéki Béla: *Az írás története* (Gondolat, Bp., átdolgozott 2. kiadás, 1975)

Szemléltető példák a könyvből: 14., 31., 64. o.

ábra

Faragó Imre: *A székely nemzet atlasza*. Rovás Info, 2018.
(Helyneveket, jelképeket, székely-magyar rováslelkeket tartalmaz.)

ábra

Sumer képlek – sajnos hibákkal²⁵

(Valójában 5 sumer és 1 akkád olvasatot /kiri/ tartalmaz.)

A disznó, vaddisznó sumer olvasata SAH (nem SZAH, de mint fonetikai érték előfordul a szah is, lásd L.53-nál)

L.78 MUSEN (nem MUSZEN)

kert: L.296 GIS+L.152 SAR = ^{gis}SAR (sumerul), kirû (akkádul)

A középső sor jelei (pl. L.36 KÚ, L.115 SAG) 90o-kal elforgatva szerepelnek René Labat *Akkád epigráfiai kézikönyvében* (IN, Paris, 1948)

L.36 KÚ enni – összetett jel, elemei: L.15 száj + L.597 NINDA kenyér

L: Labat *Akkád epigráfia kézikönyvének* rövidítése

²⁵ Brian M. Fagan: *Hetven rejtély szerte a világból*. Athenaeum 2000 K., 2002, 243. o.

ábra

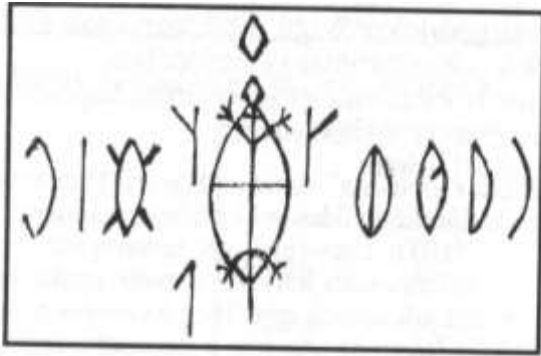
Sarkalisarri akkád király pecséthengerének lenyomata

Záhonyi András szerint sumerul olvasandó. Szargon (király) felirata, nem Sarkalisarri-é.

Indoklása: a jobbról 4. kolumnában (oszlopban) fogalomírással a „négy világtáj királya” (sumerul: IB LIMMU LUGAL, L.535+L.597+L.152²⁶) királyi cím található.

A jeleket Parrot – akkád szótagírásként (?) – az Ibrisarri (írnök)névvel „azonosította”.

Kérdésünk: mi keresnivalója van egy beosztott írnök nevének egy királyt méltató feliraton?

ábra

Jelszármaztatás a „teknős”-jelcsaládból, vagy a kelet-ázsiai (hun) „szélrózsából”

Források:

Szekeres István: *A székely és az ótörök írás jeltörténete*. Mundus K., 2010
Bevezetés a történeti összehasonlító jeltörténet módszertanába

Szekeres István: *Az ó-türk és a székely írás eredete Róna-Tas A. és Sándor Klára elméletében*. Acta Historica H. T. 33. évf. 11. sz., Bp.-Zürich, 2018/B / 42-91.²⁷

²⁶ L: René Labat: *Manuel d'Épigraphie Akkadienne*

A cím magyarul: Az akkád epigráfiai kézikönyve (IN, Paris, 1948)

²⁷ Róna-Tas András jeleredetiséssel kapcsolatos megállapításainak kritikáját Szekeres István fogalmazta meg. Szekeres szerint Róna-Tas a jeltörténeti összehasonlító módszert (melynek eleme az akrofóniás modell, a jelek visszavezetése a kínai piktográfiára) időnként pontatlanul alkalmazza. A mellékvonalakkal bővítés helyett inkább egyszerűsödés feltételezhető.

Hozzászólás, vita: Szekeres István, Darai Lajos, Szabó Róbert, Raig Mária Magdolna

Szekeres István

Kimegyek [a pulpitushoz], mert rajzolni fogok. Van itt köztünk ellentét, mert az általad is ismertetett két jellel kapcsolatban, az egyik ez: □ aminek US a jelentése. Ez egy összetétel – nagy: > széles: | ég: (– ugyanis ha felbontjuk azt a teknőst, ez az égnek, amit ha lefordítunk, akkor a székely GÉ-nek: Ɔ [azaz λ] [felel meg], csak itt nincs jelölve. Az a *nagy széles ég* a kínaiak szerint, a fejedelmüket így nevezték, hogy széles, nagy, mert olyan, mint az ég. A szélesnek: | az ótörök írásban, az orchoni írásban még két hangértéke van. A szóvégi S hangot ezzel: | jelöli. Ez a három betű van, aminek egyezik a hangértéke a székely írásban és az ótörök írásban. Csak ez a három, ami teljesen egyezik. A NAGY: > szavunk valószínű NAGYU volt. A SZÉLES: | SELES volt. És az ÉG: Ø [λ] pedig EGÜ vagy EGE. Ha ezt a piktogramot: □ úgy olvassuk, hogy középről [indulunk], mert ez tulajdonképpen a hun fejedelemnek a tamgája, akkor SELES NAGYU EGEJÜ, azaz SENNYŐ a rövidítése. Nem SANYÜ, hanem SENNYŐ. A másik eltérés pedig ezzel kapcsolatban, amit ugyancsak ő is említett, ez a három: #, ennek a kínai óképírásban a jelentése, hogy *utána megy, utód*. Ez egy különálló sorban van írva. Igaz, hogy ott van az a jel, amit ő [Záhonyi András] mutatott, és valószínű a [Nikolsburgi ábécét] másoló azt gondolta, hogy annak ott kellene lenni a helye, de nem ott van. Fölötte viszont [a Nikolsburgi ábécében] az van írva, hogy TEMPERIUS (most hirtelen nem jut eszembe a kolozsvári kutató neve, aki a latin betűknek a régi változatával foglalkozott). Ő másként fordította le („a maga idején”), mint a többiek. No, hát ez az eltérés köztünk.

Szabó Róbert

Biztosan emlékezik a tisztelt hallgatóság az énalakai unitárius templom kazettás mennyezetének képére, ahol az *Egy az Isten* rovásfelíratot láttuk, illetve olvashattuk fölötte [valójában alatta] az írójának a nevét is. Meglátogattam ezt a templomot tavaly, és ott a templomot bemutató idős asszonykát megkérdeztem, hogy az unitárius szertartásoknak a liturgiájában szerepel-e az a megfogalmazás, hogy csak egy van, csak kétségtelen csak egy van. Azt mondta, igen,

használják ezt, hogy kétségtelen, hogy csak egy van. Azért kérdeztem ezt tőle, mert valahol olvastam, nem én találtam ki azt a kis fordítást, hogy, – ugye előttünk van az a kis rajzolat, a kazettás mennyezet közepéről, ahol láttunk egy szép vázát, és benne van egy csokréta virág. Nyilván nem öncélú a megfejtés szerint ennek a díszítésnek az otléte, hanem még egyszer szerette volna kihangsúlyozni az egy az Isten nézetüknek a fontosságát. Éspedig azzal, hogy képjelben formálta meg ennek a megjelenítését, mint ahogy például a szótagírásban a szótagok lehet, önmagukban olvasva nem biztos, hogy értelmesek, de összeolvasván értelmes szavakat látunk bennük. Látunk egy vázát, és ami tele

van virággal. Ezt úgy fordította a fordítója, hogy látunk egy köcsögöt, ami tele van, tehát EGY KÉTSÉG TELEN VAN. Ennyi lett volna a hozzáfűznivalóm, ehhez a kis megfajtás sorozathoz.

Darai Lajos

Az énalaki templomnál azt mondtad [Záhonyi András], hogy Deus? Mert az Deut VI, azaz Deuteronomium VI. fejezet... Csak azt akarom mondani, hogy az Ószövetségi Biblia Deuteronomium VI. fejezetében található az elején ez a kifejezés héberül, hogy Egy az Isten. A kettőskereszt ≠ jel olvasata: (e)gy – önálló jelként szerepel az énalakai unitárius templom kazettás mennyezetének a lemezén, és tehát a hagyományosan jobbról balra haladó szöveg első sorának az olvasata: *Egy az Isten*. A jeleket felfestő Georgyius Musnai deák mind a nevében –2. sor –, mind pedig a mondandójában valamennyi magánhangzót kiírta, kivéve az első sor első szótagját, ahol csupán a **gy** jele szerepel. Hogy ne legyen félreértés, az író latin betűkkel utal is az ószövetségi Deuteronomium (Mózes 5. könyve, a Törvény összefoglalója) VI. fejezetére, ahol az egyetlen Isten léte került megfogalmazásra. Ez a fejezet közvetlenül követi a tízparancsolatot tolmácsoló 5. fejezetet. Az 5Mózes 6:4 szakaszban Károli fordításában ezt olvashatjuk: *Hald Izrael: az Úr, a mi Istenünk, egy úr*. De itt az *egy* szó határozatlan névelői értelemben szerepel. A latin nyelvű biblia szövegében ugyanitt ez áll: *Audi Israhel Dominus Deis noster unus est*. Tehát a latin szövegben az *egy* számnévi értelemben jelenik meg, azaz *egyetlen* istent értett a fordító. A Jakab király által felügyelt angol nyelvű fordításban viszont ezt olvashatjuk: *Hear O Israel, the Lord our God is one Lord*. A reformáció korában, Károlyi kortársa a latin fordításnak megfelelően az *egy* fogalmat számnévi értelemben használta, ami valójában mégis az *egyetlen* értelemben érthető. Ugyanakkor az eredeti héber szövegben ez áll: *Smy jsral jhvh alhjno jhvh axd* (שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד). Mind a latin, mind pedig az angol fordításból az olvasható ki, hogy az Úr egyetlen és következésképpen egyetemes. A héber szöveg azonban nem egyértelmű ebben, különösen azért, mert a JHVH betűszót kétszer is használja, ami a fordításokban két különböző értelemben és szóval köszön vissza. A fordítók az első értelmet az Isten szóban adják meg, de a másodikat az Úr szóval fordítják, holott a JHVH mint betűszó valójában az őslétezőt és annak különböző megnyilvánulásait foglalja össze, azaz végső soron önmaga is az *egységes, egyetlen, egyetemes* őslétezőt jelenti. Az énalakai templom mennyezetén a ≠ jel ezért egyértelműen az *Egyet*, az *egységes egyetlen* jelenti. Nem darabszámot, hanem az így megnevezett létező *egységességet*, a minden *egységét*. Föltehetően éppen azért, hogy ez világos legyen, az íródeák hivatkozásként nem az 5Mózes 6:4 szakaszt adta meg, hanem a teljes 6. fejezetet, amiben az Isten *egyetlenségének* a kifejtése a legfontosabb mondanivaló.

Raig Mária Magdolna

[Záhonyi] András! Csak szeretném megköszönni, hogy felhívod a figyelmet arra, hogy sajnos tényleg az a probléma a mai tudományos világ gondolkozásával, hogy azt nevezik tudományosnak, amikor hivatkoznak valamire. És hogyha valahol valaki téved, akkor az halmozottan tovább megy. És valóban, a tudomány fejlődésének szerintem a kétség szó [a záloga]. Hogy ha valamivel kapcsolatban felmerül a kétségünk, akkor beszéljünk róla, nyomozzunk utána, és ne fogadjunk el mindent. Valamit csak azért, mert valaki leírta.

Meghívott szervezet bemutatkozása:

Szabó Róbert (Győr), Körösis körösök.